

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Mochica: Grammatical topics and external relations

Eloranta-Barrera Virhuez, R.S.

Citation

Eloranta-Barrera Virhuez, R. S. (2020, May 12). *Mochica: Grammatical topics and external relations*. *LOT dissertation series*. LOT, Utrecht. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/87645>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/87645>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/87645> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Eloranta-Barrera Virhuez, R.S.

Title: Mochica : grammatical topics and external relations

Issue Date: 2020-05-12

Samenvatting in het Nederlands

Mochica: grammaticale thema's en externe relaties

Een nauwkeurig linguïstisch overzicht en juiste classificatie van de talen van Zuid-Amerika voorafgaand aan de Spaanse invasie zal waarschijnlijk voor altijd onvolledig blijven omdat er talen verdwenen zijn voordat ze werden opgetekend. De komst van de Europeanen leidde weliswaar tot schriftelijke vastlegging van deze talen. Tegelijk leidde de Europese aanwezigheid ertoe dat een groot aantal ervan aan belang verloor in de context van de dominante Europese talen (Spaans in het Spaanse deel van Zuid-Amerika en Portugees in het Portugese deel). Zo waren er in de precolumbiaanse tijd aan de noordelijke kust van Peru verschillende talen in gebruik. De informatie over deze talen in de tijd dat ze nog gesproken werden, is beperkt tot korte woordenlijsten, zoals dat het geval is voor Sechura, Culli, Colán en Catacos (vgl. Martínez Compañón 1783b: EIV). Mochica, de taal die centraal staat in dit proefschrift, kreeg gelukkig wel de nodige aandacht.

Mochica is de best gedocumenteerde taal uit het noordelijke kustgebied van Peru. Dat is waarschijnlijk te danken aan het feit dat het als een *lengua general*, een algemene taal, beschouwd werd (Oré 1607, Carrera 1644). De Spaanse koloniale administratie gebruikte de term *lengua general* voor een taal die van belang werd geacht vanwege de geografische verbreiding ervan en omdat deze gebruikt kon worden voor evangelisatie. Volgens koloniale archieven werkten verschillende missionarissen aan grammaticale beschrijvingen en woordenlijsten van het Mochica. Toch beschikken we nu over maar één grammaticale beschrijving van het Mochica, namelijk die van Carrera (1644). Aanvullend zijn er nog een paar andere geschreven koloniale

bronnen voor het Mochica, namelijk enkele christelijke gebeden en een paar religieuze teksten (Oré 1607: 403-408). Deze gegevens uit de koloniale tijd zijn dus de enige data uit de tijd dat de taal nog in gebruik was.

De gegevens over het Mochica vanaf de tijd dat Peru een onafhankelijke republiek was, voornamelijk verzameld door Duitse reizigers, antropologen en onderzoekers, laten een taal zien die al in een proces van ondergang verkeerde. Het Mochica dat gedurende deze fase opgetekend werd, vertegenwoordigt de laatste fase van deze taal voordat deze in onbruik raakte (Eten, in de provincie Chiclayo, Lambayeque). Als de verloren koloniale bronnen voor de bestudering van het Mochica nooit meer tevoorschijn komen, zullen we waarschijnlijk nooit een volledig beeld kunnen krijgen van deze taal en de verschillende variëteiten ervan.

Net als bij andere verdwenen Zuid-Amerikaanse talen blijven we bij het Mochica met onopgeloste raadsels zitten. Onderzoekers die het taalkundige verleden van Zuid-Amerika willen bestuderen, staan voor uitdagingen wanneer ze de genealogische relaties willen reconstrueren tussen talen waarvoor nauwelijks gegevens beschikbaar zijn. Door dat gebrek aan data worden zulke talen vaak als niet-geclassificeerde of geïsoleerde talen bestempeld. In de op de talen van de Andes gerichte taalkunde wordt Mochica op basis van verschillende bijzondere typologische en lexicale kenmerken meestal als een geïsoleerde Andestaal beschouwd.

Het in dit proefschrift gepresenteerde onderzoek heeft twee hoofddoelen. Om te beginnen wil het bijdragen aan een beter begrip van het Mochica en zijn bijzondere typologische kenmerken (hoofdstuk 1-8). Verder wil het de genealogische positie van het Mochica en mogelijke externe relaties

verkennen (hoofdstuk 9 en 10). Hoofdstuk 11 bevat afsluitende opmerkingen en suggesties voor verder onderzoek van deze taal.

Deze dissertatie bestaat uit vijf delen. Deel I omvat het inleidende hoofdstuk, waarin de context en doelen van de dissertatie uiteengezet worden en het corpus en de methodologie van de studie worden toegelicht. Deel II betreft de hoofdstukken 2 tot en met 5. Hoofdstuk 2 biedt een overzicht van alle beschikbare bronnen voor het Mochica uit de koloniale en de onafhankelijke republikeinse tijd van Peru. Bovendien wordt in dit hoofdstuk een taal geïntroduceerd die gebaseerd is op het Mochica maar tegelijk ok verschillende structuren van het Spaans heeft overgenomen. Ik noem deze variant hier Nieuw Mochica. Ten slotte worden in het hoofdstuk nieuwe etymologieën voorgesteld voor een antroponiem (Naimlap/Ñaimlap) en voor een toponiem (Lambayeque). In hoofdstuk 3 evalueer ik eerder voorgestelde analyses van het fonologische systeem van het Mochica. Aangezien Mochica niet meer gesproken wordt, is het moeilijk om definitieve uitspraken over het fonologische systeem te doen. Toch wijst de beschikbare evidentie over de zogenaamde Zesde Klinker van het Mochica, <æ>, er sterk op dat deze klinker geïnterpreteerd moet worden als de hoge centrale klinker /i/. Hoofdstuk 4 richt zich op het nominale systeem van het Mochica en hoofdstuk 5 op het verbale systeem.

In deel III worden verschillende grammaticale aspecten van het Mochica besproken. Hoofdstuk 6 richt zich op possessieven en de kwestie van aliënabel en inaliënabel bezit. De syntaxis en semantiek van de possessieve constructie zoals die in Carrera (1644) wordt beschreven, wordt onder de loep genomen. Ik stel een nieuwe analyse van de splitsing tussen aliënabel en inaliënabel bezit in het Mochica voor waarbij beargumenteerd wordt dat het niet om een strikte tweedeling gaat. Het voorstel is om het systeem van nominale possessie in het

Mochica als een continuüm op te vatten, met de inaliënabele constructie aan de ene kant en de allomorfen die aliënabel bezit uitdrukken, aan de andere kant. Inaliënabele possessieve constructies met dubbele markering, gekenmerkt door het suffix <-æng>, bezetten dan het overgangsgebied tussen de twee polen op het continuüm.

In hoofdstuk 7 wordt het lexicale en grammaticale systeem van nominalisering in het Mochica bekeken. Wat betreft lexicale nominalisering worden de vier suffixen beschreven die nominalisering mogelijk maken: <-(V)çVc>/<(V)ssVc> ‘gebeurtenis’, <-(V)pVc> ‘agentief’, <-tVc> ‘locatief’, en <-Vc> ‘locatief/instrumenteel’. Ik toon ook aan dat het Mochica deadjectivale en statieve nominalisering kent. Wat grammaticale nominalisering betreft laat ik zien dat nominalisering voor verschillende functies gebruikt wordt: Relativisering, complementatie en adverbiale functie.

Hoofdstuk 8 biedt een grondige analyse van getalsclassificeerders in het Mochica. Ik laat zien dat we daarbij niet te maken hebben met een prototypisch systeem zoals we dat uit de taaltypologie kennen. Dat is op te maken uit specifieke kenmerken van de betreffende morfemen. Deze vertonen kenmerken die ook aanwezig zijn in talen die Bender & Beller (2005, 2006a, 2006b, 2007a, 2007b) geanalyseerd hebben, maar ze hebben ook afwijkende kenmerken. De conclusie is dat het getalssysteem van het Mochica noch een systeem van getalsclassificeerders in de strikte zin is, noch een specifiek telsysteem.

Deel IV bestaat uit de hoofdstukken 9 en 10 en houdt zich bezig met het tweede doel van deze studie. In hoofdstuk 9 bespreek ik eerdere voorstellen over taalcontact in het Andesgebied. Ik bekijk in detail het mogelijke taalcontact tussen Mochica en Cholón-Hibito en de evidentie voor contact

tussen Mochica en Quingnam enerzijds en Mochica en Quechua anderzijds. Dit vergt een nadere bestudering van de leenwoorden in het Quechua die uit het kustgebied afkomstig zijn, waarvoor ik voorstel dat die uit het Mochica afkomstig zijn. In hoofdstuk 10 gaat het om contacten op grotere afstand tussen het Mochica en andere talen. Met name wordt het voorstel van Stark (1968, 1972) betreffende de genealogische relatie tussen het Mochica en het Maya kritisch besproken in het licht van nieuwe gegevens over het Proto-Maya. Op basis van een precieze vergelijking van het Proto-Maya en Mochica concludeer ik dat het Mochica en het Maya genealogisch niet gerelateerd zijn. De gegevens in hoofdstuk 9 en 10 leiden tot de conclusie dat Mochica als een geïsoleerde taal geïsoleerd moet worden.

Deel V (hoofdstuk 11) bevat een samenvatting van de bevindingen die deze studie heeft opgeleverd. Er worden ook enkele onderwerpen genoemd voor toekomstig onderzoek van het Mochica en de positie van deze taal in de taalkundige geschiedenis van precolumbiaans Zuid-Amerika.

